

EL JO ESCINDIT DE FELIPE JUARISTI
Isidor Cònsul

-Felipe Juaristi, Guardià en la boira. Traducció de Felipe Juaristi i Víctor Sunyol. Epíleg de Jon Kortazar. "Jardins de Samarcanda". Eumo Editorial i Cafè Central, 1995.

-

No es pot dir que sigui gaire fluïda la relació entre les literatures basca i catalana, tot i que la necessitat d'intercanviar traduccions tregui el nas de manera recurrent a les reunions anuals de "Galeusca", jornades de treball i gresca a tres bandes organitzades per les associacions d'escriptors gallecs, bascos i catalans. A desgrat, però, de la insistència, tinc la impressió que la cosa no acaba de rodar de manera satisfactòria i que, comptat i debatut, no devem arribar ni a la mitjana d'una traducció per any d'ençà la florida de les traduccions al català dels primers vuitanta. Potser no tinc prou al dia els meus fitxers i arxius, però no hi comptabilitzo més enllà d'una dotzena de títols a partir de les novel·les d'Arantxa Urretavizcaya, Zergatik panpox? (Per què menut) (1982), de J.A. Loidi, Amabost egun Urgain (Quinze dies d'agost) i de Joxe Austin Arrieta, Abuztuaren 15eko Bazkolandoa (La sobretaula del 15 d'agost) (1986). També de mitjan vuitanta és el monogràfic de la revista "Reduccions" (n. 22, juny de 1984) dedicat a la "Poesia Basca Contemporània" i més ençà s'han traduït obres de Xavier Mendiguren, Juan Mari Irigoien i Bernardo Atxaga, l'autor d'Obabakoak (1989), la novel·la més celebrada de les lletres basques contemporànies. Aquests darrers anys la tendència s'ha desensopit un pèl, mercès sobretot a l'impacte Atxaga, del qual també s'ha traduït Poemes & Híbrids (1994), en versió de Vicenç Llorca, i L'home sol (1995), una novel·la trepidant que situa antics

etarres al peu de Montserrat portant les regnes d'un establiment hosteler. Finalment, i també amb data de l'any passat, la col·lecció privada "Jardins de Samarcanda" ha traduït el poemari Laino Artean Zelatari (Guardià en la boira), de Felipe Juaristi, un nom que es presenta, al costat d'Atxaga, com una de les veus més sòlides de la literatura basca contemporània, apuntat a una certa poesia de l'experiència i eficaç dinamitzador de la vida cultural al País Basc.

UN GIR DE RETORICA MATEMATICA

Guardià en la boira representa un gir en la trajectòria de Felipe Juaristi que l'allunya d'aquell desig, a mena de poètica, que el poeta apuntà en el pròleg de Denbora, Nostalgia (El temps, la nostàlgia), el 1985, on manifestava l'anhel de bastir una lírica humil, sensual i intel·ligent. Posats davant el gir de Guardià en la boira, el canvi de rumb s'orienta cap a l'expressionisme i la reflexió desencantada i irònica del propi passat.

En el mesurat epíleg que acompanya el volum, Jon Kortazar assenyala les coordenades que defineixen l'itinerari de la poesia de Felipe Juaristi, hi ressegueix les evolucions i meandres pertinents, i hi analitza l'espai per on es mouen els poemes de Guardià en la boira. Remarca el crític que s'hi destrien dues temàtiques profundament lligades: la reivindicació de l'erotisme i la pèrdua d'una individualitat que es debat i dissol en el duet d'una personalitat plural. El poeta planteja la dualitat en un dels primers versos del volum amb l'existència de dos "jo" que formula en una curiosa construcció de retòrica aritmètica i llenguatge matemàtic: Els meus 2 Jos (Jo1 + Jo2) desitgen 1 cor.

El llibre, inserit en aquest joc d'equivalències algebraïques, creix també per la construcció d'un serrell d'acumulacions càdriques i sang

surrealista, on els versos acostumen a esdevenir-hi aforismes enginyosos i no exempts, com correspon a la dinàmica del joc aforístic, d'una puntual aportació especulativa. Una càrrega filosòfica d'apuntaments paròdics que no s'allunya, tampoc, dels quatre eixos que apuntava Auden per a la filosofia de la contemporaneïtat: una doble pèrdua de fe en l'eternitat de l'univers físic i en la realitat dels fenòmens sensorials, una accelerada i dinàmica transformació del món, i la tirada a una configuració impersonal de la vida pública. Sobre el tramut d'aquests quatre punts es mou, remata Kortazar, el jo escindit de Felipe Juaristi. Un jo certament partionat però que també sap mantenir-se en els solcs d'una determinada tradició cultural i que viu a consciència els canvis accelerats que llauren el món modern.

Els versos d'aquest poemari de Felipe Juaristi s'apunten als cànons d'una estètica més cerebral que no pas emotiva, llisquen amb dificultat, es dibuixen sense gaires subtileteses i la seva manyagueria esdevé tallant i metàl·lica. Es una manera de dir que la seva lectura no és fàcil, que apunten més al cap que no pas al cor i que flueixen per òrbites de retòrica més aviat antisentimental. I no estic segur que, en català, hagin trobat el vehicle expressiu més adient. Es un fet de detall i que només vol constatar l'exercici d'experiència lectora: el meu interès pel mineral galvanitzat d'aquesta poesia s'ha vist sovint torpedinat per la duresa de la forma, pels acers d'una paraula diria que no prou polida en relació amb el cor mateix del poema.

Isidor Cònsul